

Küçük Sözlerin Lûgatçesi

Birinci Söz

Nasihât: (A.İ) Öğüt. Kelimenin kökü nush: Samimiyet. Demek öğütün samimi olması gerek.

Temsilat: (A.Ç) Temsiller, benzerler; at eki çoğul manasını veriyor. Tekili temsil: Soyut bir manayı somut bir şeyle anlatmak.. Öyle ki somut hikâyeye soyut mananın bir misli ve benzeri olur.

Hakikat: (A.İ) Gerçeklik, gerçek bilgi, dinî realite. Çoğulu hakaik. Hak ve hukuk kelimeleri aynı kökten gelir. Ehl-i hakikat: Doğru bilgi sahibi zatlar.

İstifade: (A.M) Faydalanma, faydalanmayı dileme, Kökü fayda. Bu kalıp istek kipidir. İstirham, merhamet dilemek; istiğfar, mağfiret dilemek gibi..

Hayır: (A.İ) Yararlı ve seçkin şey. Bu kökten gelen ihtiyar, iyi tarafı seçmek.. Yaşlı insan iyi tarafı seçtiği için ihtiyar ismini almıştır.

Nişan: Belirti; bir şeyin neye ait olduğunu bildiren alamet.. İslam nişanı, Besmele; İslam'ın Allah'a ait olduğunu bildiren alamet..

Temsilî: (A.N.İ) Temsile ait, temsilli. Temsilî hikâyecik, temsil olan küçük hikâyeye.

Şakî: (A.İ) Eşkıya, yol kesen, kanuna karşı gelen. Kelimenin kökü olan şekavet: Mutsuzluk..

Çünkü kanuna karşı gelen mutsuz olur. Şakînin çoğulu eşkıya. Türkçede tekil manada kullanılır. Çoğul olan talebe kelimesinin öğrenci manasına geldiği gibi..

Kâtuut-tarik: (A.İ.T) Yol kesen. Kat' kesmek, kâtu' kesen, tarik yol; tarikat, manevî yol.

Nam: (F.) İsim.

Mağrur: Gururlu, aldanan.. Gururlu insanın akli kıt olduğundan aldanan ismini almıştır.

Acz: (A.İ) Güçsüzlük, acizlik. Güçsüz insan çok sıkıntı çektiğinden ona aciz denmiştir.

Aciz bırakma manasında i'caz ve taciz kelimeleri aynı kökten gelir.

Acz insanı Kadir ismine kavuşturur. Evet, insanın güçsüzlüğü onu Allah'ın güç ve kudretine kavuşturur.

Fakr: Muhtaç olmak. Fakr insanı Rahim ismine kavuşturur. Evet, insanın ihtiyaçlarını karşılayan yalnızca ilahî rahmettir..

Hâcat: (A.Ç) İhtiyaçlar. Tekili hacet: İhtiyaç.

Nihayetsiz: Sonsuz. Bu kökten gelen ve yasaklama manasına gelen nehiy kelimesi var. Çünkü bir şeyi yasaklama ona son verdirmek içindir.

Mâlik-i Ebedi: (A.İ) Zamanlar üstü bir şekilde her şeyin sahibi. Malik, sahip; ebedi, zamanlar üstü.

Hâkim-i Ezelî: (A.İ) Zamanlar üstü bir şekilde her şeyin yöneticisi. Kökü olan hüküm: Yönetme ve yargılama.

Ezel zamanın geçmiş ucu, ebed zamanın gelecek ucu manasına gelmekle beraber her iki uç da zamansızlığa vardığından ezel ve ebedin doğru manası zamanlar üstüdür.

Hâdisat: (A.Ç) Olaylar. Kelimenin müfredi (tekil hali) olan hadise: Olay.. Kökü olan hudus: Sonradan olma.

Raptetmek: Bağlamak, raptiye bu kökten geliyor. Çünkü raptiye iki şeyi birbirine bağlıyor.

Şefaâtçi: Destekçi. Bunun kökü olan şef' çift manasına geliyor. Şefaât iki kişinin mesela mü'min ve peygamberin birbirini desteklemesi..

Perva: (F.) Korkmak, sakınmak, çekinmek. (Kâmus-ı Türkî)

Mevcudat: (A.Ç) Varlıklar. Varlık manasına gelen mevcud kelimesinin çoğuludur. Var olma manasına gelen vücud kökünden gelir.

Lisan-ı hal: Durum ve davranış dili. Lisan: Dil; hal: Durum ve davranış.

Sevketmek: Sürmek, vardırma. Şoföre sâik denilir; sevk eden manasında.

Matbaha-ı Kudret: Allah'ın güç ve kudretinin mutfağı. Matbaha, mutfak kelimesinin aslıdır, pişirme yeri. Tabh: Pişirme.

Zelil: Aşağılık, alçak.. Zillet kökünden gelir.

Latif: Yumuşak, mülayim, nazik, hoş, güzel, şirin, somut olmayan, ruhani.. Cism-i latif: Cismani olmayan varlık. (Kâmus-ı Türkî)

Allah: Varlığı maddî olmayan ve sonsuz olan; dolayısıyla tapılmaya yalnızca kendisi layık olan Yaratıcı. Kelimenin kökü sonsuz varlık ve tapılan manasına gelen ilahtır. Başına belirlilik takısı olan El gelmiş, El-İlah olup sonradan Allah olarak okunmuştur.

Rahman: Yedi subûti sığata sahip olan, her nevî rızkı ve rahmeti bağışlayan, gökleri ve yeri yaratan.

Rahman, rahmet kökünden mübalağa kipidir; rezzakiyeti, yaratıcılığı ve temel sıfatları sonsuz olan. Mübalağa kipi oluşu sonsuzluk manasını verir.

İntişar: (A.İ) Yayılma. Kelime kök (matar) olup dağıtım ve yayıncılık manasına gelen neşr kökünden geliyor.

Kemal-i suhûlet: Kolaylığın zirvesi. Kemal bir şeyin en zirve hali.. Suhûlet: Kolaylık.

Şiddet-i hararet: Sıcaklığın en sert hali. Hararet sıcaklık. Sıcaklık akıcı bir şey olduğundan harir ve muharrir bu kökten geliyor. İpek: Akıcı olan; muharrir: Akıcı yazı yazan..

Şakk etmek: Yarmak.

Tabiiyyûn: (A.Ç) Doğacılar, tabiatçılar. Tabiatı Allah yerine koyanlar. Tabiat ve matbaa aynı kökten gelir. Tabiatçılar, varlıkların kâinat matbaasında basıldığına inanırlar; yaratıcı olarak Allah yerine kâinatı kabul ederler.

Salabet: Sertlik, katılık. Sulb sırt, katı şey.

İmtisal etmek: Uygulamak, somut örnek olmak.. İnsan bir işi uygulayınca onun somut örneği olur.

Emir tahtında: Emir altında.. Emir: Buyruk. Taht: Alt taraf.. Emir buyruk manasına geldiği gibi şey manasına da gelir. Çünkü her şey bir buyruk ile ortaya çıkıyor.

Aza: Organlar. Tekili uzuv. Aza-yı İbrahim, Hz. İbrahim'in ateşte yanmayan organları.

Zikir: (A.İ) Mesaj, değer, kutsal sözcüklerle Allah'ı hatırlama. Mesaj ve değer anılmaya layık olduklarından, zikir, anma manasına geliyor. Aynı kökten gelen müzekker: Eril varlık. Çünkü erillik bir değerdir. Ve aynı kökten gelen tezekkür: Anmak ve mesaj almak manasındadır.

Şükür: (A.İ) Teşekkür etme, memnun olma. Memnuniyet genelde nimetten sonra gerçekleşir. Çünkü nimeti tatma insanı memnun eder.

Fikir: (A.İ) Düşünce. Aynı kökten gelen tefekkür, bilerek ve planlayarak düşünmek manasındadır.

Ahir: (A.İ) Son. Ahirinde: Sonunda. Dünyanın sonu manasında öteki dünyaya ahiret denilmiştir.

Ehad: (A.İ) Bütün isim ve sıfatları ile her yerde hazır ve nazır olan Allah. Kelime çok çok bir olan manasındadır.

Samed: (A.İ) Her şeyin kendisine muhtaç olduğu ve kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığı kutsal zat. Kelimenin kökü yıkılmayan, daimi olan manasına geliyor. (Müncid)

İstinad: Dayanma; Arapça mastar bir kelime. Aynı kökten sened kelimesi var. Sened alacak-verecek meselesinde dayanılan bir belgedir.

Mucize-i Kudret: Kudret mucizesi. Allah'ın kudretinin yarattığı, insanların benzerini getirmekten aciz kaldığı nimet.. Evet, her nimet ve gıda bir mucizedir ki insanlar benzerini yapamıyorlar.

Zahirî: Görünen taraf, dış taraf, dışarıdan görünen..

Muhabbet: (A.M) Sevmek. Aynı kökten sevgili manasına gelen habip kelimesi var.

Mün'im: Nimet veren. Kelimenin kökü nimettir. Mün'im'in mastarı olan in'am: Nimet vermek.

Belahet: Ahmaklık, bölülük. Aynı kökten olan ebleh, çok çok ahmak manasındadır.

İkinci Söz

Saadet: (A.M) Mutluluk manasına gelen Arapça masdar bir kelimedir. Bu kökten mutlu manasına said kelimesi var. Müsaid kelimesi de bu köktendir. Kökün etimolojisi ortamın kişiyi desteklemesi manasını verir. Çünkü destek gören insan mutlu olur.

Hodbin: Yalnız kendini gören mağrur, kibirli kişi.. Farsça bir kelimedir. Hod, kendisi; bîn, gören. Durbinin uzağı gören manasına geldiği gibi.

Hodgam: Kendi gam ve merakına düşen manasına gelen Farsça bir kelimedir.

Hodendiş: Yalnızca kendini düşünen manasına gelen Farsça bir kelimedir. Hod, kendisi demek; endiş, düşünen demek. Endişe Farsçada: Düşünce.. Çünkü düşünceli insan kaygılı ve endişeli olur.

Bedbin: Kötü gören manasına gelen Farsça bir kelimedir. Bed: Kötü. Beddua, kötü dua demek, bin de gören demek. Uzağı gören manasında durbinde görüldüğü gibi.

Hazin: (A.İ) Hüzünlü, üzüntülü manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

Elim: (A.İ) Acıklı, acı veren manasına gelen Arapça sıfat bir isimdir.

Matemhane: Yetimlik evi, matemhane-i umumî herkesin içinde olduğu yetimlik evi.

Muzlim: Karanlıklı manasına gelen Arapça sıfat isimdir. Zulüm ve zulumat bu kökten gelir.

Müthiş: Dehşetli manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

Me'yusane: Ümitsizce. Aynı kökten ümitsizlik demek olan yeis var.

Huda-bin: Huda, Farsçada her şeyin sahibi manasında Allah. Bin de gören demektir. Allah'ı gören, Allah'ı düşünen manasına gelir.

Huda-perest: (F.) Allah'a tapan. Perest tapan manasına gelir. Aynı kökten gelen perestij: Tapmak.

Hakendiş: (F.) Hakkı, gerçeği ve doğruyu düşünen; onları endişe eden.

Nazar: (A.M) Bakış açısı.

Sürur: (A.M) Sevinç manasına gelen Arapça kök bir kelimedir.

Şehrâyin: Şehrin donatılması ile icra olunan umumi şenlik, donanma. (Kâmus-ı Türkî)

Zikirhane: Zikir evi, zikir icra etmeye tahsis edilen bina.

Cezbe: Çekiş, çekilme, kutsal şeylerin insanı çekmesi.

Terhisat-ı umumiye: (A.Ç) Genel terhisler. Umumi olarak görevlere son vermeler.

Tekbir: (A.M) Allahu ekber demek, Allah'ı en büyük olarak bilmek.

Tehlil: (A.M) Lailahe illallah demek; Allah'ı bir bilmek.

Mesrurane: Sevinçli bir şekilde. Mesrur sevinçli demektir; ane eki ile bu manaya geliyor.

Ahz-ı asker: (A.M) Asker alımı.

Müteellim: (A.S) Elem ve acı çeken.

Mesrur: (A.S) Sevinçli manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

Müferrah: (A.S) Gönlü açık ve sevinçli manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

Divane: (F.) Deli, cin çarpmış. Div: Cin. Dolayısıyla divane de bu manaya geliyor.

Batın: (A.İ) İnsanın içi, karın.

Zahir: (A.İ) İnsanın dışı.

Talan Etmek: Yağma, çapul. Farsça bir kelimedir.

Tevehhüm: (A.M) Sanma. Kuruntu manasına gelen Arapça kök bir kelimedir. Aynı kökten vehim de var. Vehim kuruntu demektir.

Merhametkâr: (F.) İşi merhamet etmek olan.

Raiyyet-perver: (F.) Raiyyetini (halkını) besleyen. Raiyyet güdülen ahali; Arapçadır. Perver de Farsça bir kelime olup besleyen manasına gelir.

Muktedir: (A.S) Kudretli, güçlü manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

İntizam-perver: (F.) Düzeni besleyen. Düzene dikkat eden..

Müşfik: (A.S) Şefkatli.

Adil: (A.S) Adaletli manasına gelen Arapça sıfat isimdir.

Melik: (A.İ) Kral; mülk ve devletin sahibi. Mülk, emlak manasına geldiği gibi devlet manasına da geliyor.

Asâr-ı terakkiyat: (A.Ç) Her yönden kalkınmışlık eserleri ve işaretleri. Asar, eserler; terakki kalkınma manasına gelir. Terakkiyat'daki at eki ise çoğul manasını veriyor. Çoğul manası ile bu kelime bu manaya geliyor.

Kemalat: (A.Ç) Olgunluklar, gelişmişlikler.

Vehim: (A.M) Kuruntu, sanı.

Bedbaht: Bahtı ve şansı kötü, Farsçadır. Bed kötü, baht şans.

Nedamet: (A.M) Pişmanlık.

İşret: (A.İ) Sarhoşluk, içki içmek, eğlence. Kelime Arapçadır. (Kâmus-ı Türkî)

Fasık: (A.S) Yasal yaşamayan; kanundışı yaşayan, haram ve yasak şeyleri işleyen.

Gafil: (A.S) Habersiz, vurdumduymaz, sorumluluğunu bilmeyen.

Zi-hayat: (A.İ) Hayat sahibi. Zi ve zü sahip manasına gelen bir ektir.

Evham: (A.Ç) Vehimler kuruntular.

Küfür: (A.M) Allah'a inanmamak, gerçeği gizlemek.

Dalalet: (A.M) Sapıklık, yoldan çıkma, yolu kaybetme..

Neşet etmek: Kaynaklanmak; ortaya çıkmak..

Tazip: (A.M) Azap verme.

Mü'min: (A.S) Allah'a ve dine inanan.

Talimghâh-ı beşer: (F.) İnsanın eğitildiği yer.

İns u can: İnsanlar ve cinler.

Vefiyat-ı hayvaniye: (A.Ç) Hayvanların ölüleri.

Dar-ı fani: (A.İ) Geçici yurt.

Dağdağa: (A.M) Arapça kök bir kelimedir. Gürültü, patırtı, beyhude telaş, baş ağrısı manasına geliyor. (Kâmus-ı Türkî)

Vazifedar: (F.) Görevli. Vazife: Görev.. Dar eki ile vazife tutan manasına geliyor.

Tevelludat-ı hayvaniye ve insaniye: (A.Ç) Her nevi canlı ve insan doğumları. Aynı kökten doğan manasına gelen veled kelimesi var. Çoğul manasını veren at eki ile doğumlar manasına geliyor.

Muvazzaf: (A.S) Görevli, vazifeli.

Tesbih: (A.M) Allah'ı paklığını bildiren kutsal kelimeler ile dile getirmek. Arapça kök bir kelimedir. Kelimenin kökü temiz suda yüzmek..

Tefrih: (A.M) Gönül açma, sevindirme. Arapça kök (masdar) bir kelimedir.

Nağamat: Arapça çoğul bir kelimedir: Nağmeler.

Seyyid-i Kerim: (A.S) İyilik ve ikram sahibi efendi.

Munis: (A.S) Huzurlu ve alışık, vahşet duymayan.

Şirin: (F.) Tatlı; süte ait şey. Çünkü süt tatlı bir şeydir.

Ulvi: (A.S) Yüksek, yüce.

Tecelli eder: Yansır. Kelimenin kökü olan cela: Ortaya çıkma.

Tuba-i Cennet: Cennet ağacı.

Üçüncü Söz

İbadet: (A.M) Kulluk, Allah'ın emir ve yasaklarına uymak. Bu kökten ubudiyet kelimesi de var. Ubudiyet de kulluk, bağlılık ve uymak manasına gelir.

Fısk: (A.M) Fasıklık. Allah'ın yasalarının dışına çıkmak; günahları işlemek.. Kanunun dışına çıkmak.. Kelimenin kökü, çekirdeğin kabuğundan çıkması..

Sefahet: (A.M) Sefih olmak, akıl hafifliği; günahları işlemek. Çünkü günahları işleyenin aklı hafif olur.

Hasaret: Zarar, ziyan. Noktalı ha ile..

Helaket: Yok oluş; ölmek, mahvolmak.

İntizam: Düzen. Bu kökten olan tanzim ise düzenleme.

İntizam-ı askeri: Askerî düzen.

Mugaddi: (A.S) Besleyici. Gıda kökünden geliyor.

Hulasa: (A.İ) Öz, özet.

Okka: Arapça bir kelimedir. 400 dirhem ağırlığında da olan şey. Bir dirhem, bir gram sayılır. (Kâmus-ı Türkî)

Aduvv: (A.İ) Düşman. Kelimenin kökü adavettir. Adavet ise azgınlık, saldırganlık manasına geliyor.

Kıyye: (A.İ) Okka, 400 gram veya eski ağırlık ölçüsü ile bin gram. (Kâmus-ı Türkî)

Muarrif: (A.İ) Tarif edici, eğitici, tanıtıcı. Tarif bu kelimenin köküdür. Bunun da kökü irfandır. İrfan ise tanımak, bilmek ve bilgelik demektir.

Batman: (T) İki veya sekiz okka. Bir okka ise 400 gram veya bin gramdır. (Kâmus-ı Türkî)

Nizam: (A.İ) Düzen, düzen ve düzenlenme manasına gelen intizam ise bu kökten geliyor.

Mahall-i maksud: Kastedilen ve hedeflenen yer. Mahall yer. Maksud da kast edilen.. Mahalle yerleşke manasına olup bu kökten gelir.

Asi: (A.S) İsyankâr.

Minnet almak: Yapılan bir iyiliğin altında kalmak; iyilik, ihsan. Doyan manasına gelen memnun kelimesi bu kökten geliyor. Çünkü memnun iyilik ve ihsan gören kişidir.

Havf: (A.M) Korku. Havf etmek, korkmak.

Rahat-ı kalb ve vicdan: Kalb ve vicdan rahatlığı.

Matlub: (A.S) İstenilen, planlanan.

Münasib: (A.S) Uygun. İlişki manasına gelen nisbet bunun köküdür. Çünkü uygun olan şey, uygun olunan şeyle bir ilişkisi var.

Mükâfat: (A.M) Yetecek kadar ödül vermek. Kelimenin kökü kifayet kelimesidir. Bu ise yeterlilik demektir.

Serkeş: (F.) Baş çeken, baş kaldıran; isyan eden. Ser, baş; keş, çeken.

Muti-ı kanun-ı İlahî: Allah'ın kanununa boyun eğen. İtaat bu kelimenin köküdür.

Tabî': (A.S) Uyan, itaat eden.

Takva: (A.M) Günahlardan kaçınmak; bu şekilde ruh ve kalbini korumak. Bu kelime ile aynı kökü paylaşan vikaye, korumak ve korunmak demektir.

Çendan: Gerçi. Risalede Kürtçe bir kelime olarak gerçi manasında kullanılıyor. Her ne kadar Farsçası o kadar, o derecede manasında olsa da.

Abid: (A.S) İbadet eden. Bknz. İbadet.

Halık: (A.İ) Yaratan.

Rezzak: (A.İ) Çok rızık veren.

Hakîm: (A.İ) Her şeyi faydalı, yararlı ve bilimsel kanunlar üzere yaratan.

Abes: (A.İ) Anlamsız, faydasız şey.

İtikad: (A.M) İnanmak; inancı sağlam tutmak: kelimenin kökü olan akd: Bağlama, taşlaşma ve anlaşma.

İltica: (A.M) Sığınma.

Tevekkül: (A.M) Allah'ı kendi işlerinde vekil kılma; işleri Allah'a bırakma.

Tahassun: (A.M) Kale gibi bir şey ile korunma. Kelimenin kökü hısnıdır. Bu ise kale demektir.

Emniyet-i tamme: Tam bir güven.

Ubudiyet: (A.M) Allah'a bağlılık. Allah'ın emir ve yasaklarına uymak..

Musahhar: (A.S) Boyun eğen; emir altında çalışan. Mahlûkat insana musahhardır, emri altına verilmiştir manasına gelir.

Seyyat: (A.Ç) Kötülükler. Seyyi' kötü şey; çoğul manasına veren at eki ile kötülükler demek olup özellikle kötü ahlak manasında kullanılır.

Münevver: (A.S) Aydınlanmış; münevverül-kalb, kalbi aydınlanmış; münevverül-akıl, akılı aydınlanmış manasına gelir.

Kûre-i arz: Yer küre. Dünya: Yakın çevre, güneş sistemi.

Hayret: Şaşkınlık.

Aciz: (A.S) Güçsüz, zaif. *Aciz ve zaif* deyiminde ikinci kelime birincisinin açıklamasıdır. *Fakir ve muhtaç* örneğinde de olduğu gibi.

Tevhid: (A.M) Bir tek Allah'a inanmak. Kelimenin kökü olan vahdet: Birlik; vahid: Bir.

Teslim: (A.M) İşleri Allah'a verme, her şeyi Ona bırakma.

Saadet-i ebediye: Ebedi mutluluk.

Şekavet-i ebediye: Ebedi mutsuzluk.

İcma: (A.M) Yetkili büyük insanların oybirliği. Kelimenin kökü olan cem': Toplanma..

Tevatür: (A.M) Şüphe götürmeyecek şekilde bir cemaatin birbirinden ve nesilden nesile haber aktarması. Kelime vitir kökünden gelir. Vitir ise birlik ve kuvvet demektir.

Ehl-i ihtisas: Uzmanlar; ihtisas sahibi insanlar. Maneviyat uzmanları..

Ehl-i müşahede: Duru görüş yani kalp gözü ile gözlem yapanlar. İlmen gözlem yapanlar.

Şehadet: (A.M) Şahitlik, şehitlik. Çünkü şehid hakikatin varlığının şahididir. Ve hakikat için kendini feda eder.

Ehl-i zevk ve keşif: Meseleyi tadararak gözlemleyenler. Kalp gözü ile işi keşfedenler.

Taat: (A.İ) Allah'ın emir ve yasaklarına uymak, Allah'a itaat etmek.

Tevfik: (A.M) Allah'a itaatte başarılı olmak.

Dördüncü Söz

İmad: Direk, dayanak. İtimad aynı kökten geliyor.

Din: Yargılama, düzen, inanç sistemi ve düzeni; deyn (borç) kelimesi aynı kökten geliyor. Din hayatı düzenliyor, deyn de ticareti.

Divane: Deli, cin çarpmış. Div, cin. Divane, div tarzı. Kelime Farsçadır.

Sarf etmek: Harcamak.. Parayı bozdurmak.

Kerim: İkrâm ve iyilik sahibi olan Allah..

Merhamet etmek: Acımak.. Merhamet: Acımak ve kalb yumuşaklığı. Bu Allah için muhal olunca acımanın gereği olan eğilim ve iyilik yapma manası verilir.

Kusur: Eksiklik, suç, görevi yerine getirmeme.

Tayyare: Uçak, çok uçan şey.. Kuş manasına gelen tayr bu kökten geliyor.

Mahall-ı ikamet: Oturma yeri, ev.

Sefahet: Günahları işlemek. Bu kelimedenden gelen sefih: Akli kıt.. Çünkü günahları işleyenin iradesi ve dolayısıyla akli kıt olur.

Rabb: Sahip, terbiye edici.

Halık: Yaratan.

Mütedeyyin: Dindar, dinini yaşayan..

Hâkim: Yönetici, devlet başkanı, hüküm sahibi.

Beşer: İnsan, insanlık..

Mütefavit: Birbirinden değişik. Kökü, elden kaçırma manasında olan fevttir. Değişik olunca her biri ötekini fevt eder; elinden kaçıtır.

Kat' etmek: Yol almak; kat' kesmek, yol alınınca mesafeyi kesmek gibi olur.

Takva: Kendini, kalb ve ruhunu yokluk ve bir nevi yokluk olan günahlardan korumak. Koruma manasına gelen vikaye kökünden gelir.

Berk: Şimşek, elektrik..

Kâfi gelmek: Yeterli olmak..

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Hayat-ı ebediye: Ebedî hayat.

Hilaf-ı akıl: Akla aykırı, akla muhalif.

Musaddak: Tasdik edilen, doğruluğu kesin olan. Kelime doğruluk olan sđk kökünden geliyor.

Hikmet: Fayda, yarar, bilim, her şeyin faydalı ve yerli yerinde oluşu.

Mübah ameller: Helal işler, normal işler.

Suret: Şekil, biçim, tarz..

Beşinci Söz

Muhsin: Güzel işler yapan, iyilikte bulunan, Allah'ı görür gibi ibadet eden. Kelimenin kökü güzel manasına gelen hüsündür. Evet, iyilik bir güzelliştir, kaliteli ibadet bir güzelliştir.

Vazife-i insaniye: İnsan görevi.

Fıtrî: İnsanın fıtratı demek olan yapısına uygun..

Münasip: Uygun.

Muallem: Eğitilmiş, ilim ve talim almış.

Nefis-perver: Nefsinin beslenmesine düşkün, nefsinin besleyen.

Vazife-perver: Vazifesinin beslenmesi ve takviyesine çalışan.

Nefer: Bir asker.. Arapçadır, cepheye giden manasında.

Tayinat: Belirlenen gıda. Tayinin çoğuludur. Tayin ise belirleme demektir.

Cihazat: Donanım, cihazın çoğuludur. At eki, çoğul manasını veriyor.

İndel-hace: İhtiyaç anında.

Talim: Eğitim; bilgilendirme. Kelimenin kökü ilim: Bilgi..

Cihad: Cehd (gayret) kökünden gelir. Başta savaş olmak üzere her konuda gayret göstermek.

Angarya: Ücretsiz gördürülen iş.. Mecazen: Gönülsüz yapılan iş. (Kâmus-ı Türkî)

Şikem-perver: Karnını besleyen. Şikem, karın; perver, besleyen. İşkembe kelimesi bundan türetilmiştir. Kelime Farsçadır. (Kâmus-ı Türkî)

Muharebe: Harb etmek, savaşmak.

İtimad: Güvenmek, dayanmak, bir şeyi direk (imad) kabul etmek.

Mücahede: Cihad etme.

Peşimiz: Önümüz. Kelimenin aslı piştir. Arka manasına gelen ise peştir. Her ikisi de Farsçadır. (Kâmus-ı Türkî)

Teshilat: Kolaylıklar sağlamak.

Serseri: (F.) Ötede beride gezen, başıboş, işi gücü olmayan.

Cemiyet-i beşeriye: İnsanlık toplumu.

Cemaat-ı İslamiye: Müslümanların oluşturduğu toplum.

Feraiz: Belirlenmiş zorunlu görevler. Farz: Belirlemek. Feraiz-i diniye: Dinin farz kıldığı görevler.

Kebair: Büyük günahlar. Kebair keberenin çoğuludur, kebire: Büyük günah.

Müttaki: Takvalı. Bknz. Takva.

Derd-i maişet: Geçim derdi.

Maişet: Geçim, maaş kökünden gelir.

Fasık-ı hasır: Zararlı fasık. Fasık, büyük günahları işleyen, yasal yaşamayan, kanundışı yaşayan. Fasık insan, iyi de olsa kötü de olsa zararlı çıktığı için metinde zararlı ile nitelendirilmiştir.

Talimat: Eğitimler, talimler; at eki çoğul manasını veriyor.

Ahlak-ı rezile: Alçak, düşük, seviyesiz ahlak ve davranışlar.

Perestiş: Tapma, Farsça masdardır.

Helaket-i ebediye: Sonsuz yok oluş.

Tevekkül: Vekil edinme, işi Allah'a bırakma.

Emniyet: Güven.

Mucize-i san'at-ı Samedaniye: Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın sanatının harikası, mucizesi.

İdame: Devam ettirme.

Mahlûk: Yaratık, yaratılan, yaratma demek olan halk etmekten geliyor.

Vasıta-ı rızık-ı helal: Helal rızık aracı.

İktidar: Güç, yetkinlik.. Kudretli olmak.

İhtiyar: İrade, seçim gücü; iyi tarafı seçmek..

Acz: Güçsüzlük.

Zaaf: Zayıflık.

Muvazene: Karşılaştırma, tartma. Vezne bu kökten gelir. Çünkü vezne eskiden parayı tartarak alır ve verirdi. Çünkü kağıt para yoktu, para altın ve gümüşten ibaret idi.

Halk olunmak: Yaratılmak..

Fıtrat: Yaratılış.

Cihazat-ı maneviye: Manevi soyut donanımlar.

Edna: En düşük..

İftikar: Muhtaçlığını bilme, ihtiyaçlarını arz etme.

Hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı.

Hayat-ı uhreviye: Ahiret hayatı. Uhra: Öteki. Hayat-ı uhreviye, öteki hayat manasına geliyor.

Gaye-i maksad: Eğilimin amacı. Gaye: amaç. Maksat (kast etme) burada yönelme ve eğilim.

Vesile: Araç.

Mezraa: Tarla, ziraat yeri.

İntihap: Seçmek, seçim.. Kelimenin kökü nahabedir. Bu ise en iyi ürünü elde etmektir.

Hidayet: Doğru yolda hedefe varma. Hedy (kurban) ve hediye bu kökten gelir. Belirli bir yere varan şey manasında.

Tevfik: Başarılı olmak, muvaffak olmak..

Erhamurrahimin: Merhametlilerin en merhametlisi.

BEŞ MADDE

CEMAAT: 1) Bir yere toplanmış insanlar.. 2) Bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar heyeti.. 3) Bir din ve mezhebe tabi olan insan grubu.. 4) Bir heyet (oluşum) teşkil eden ahali..

(Şemseddin Sami, Kamus-ı

Türkî)

Birinci mana için Risaleden misal:

“*cemaat* içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hadiseyi haber verse *cemaat* onu tekzip etmezse..” (Mektubat, 19. Mektup, Dördüncü Nükteli İşaret, s. 139)

İkinci mana için Risaleden misal:

“*Cemaatten* hissesiz kalmamak için düşmanın hücumuyla beraber mücahitlerin yarısı silahını bırakıp...” (Emirdağ Lahikası 2 s. 140-151)

Üçüncü mana için Risaleden misal:

“bahtiyar *cemaat*, o Resulü dinleyip Kur’ana kulak verdiler..” (Sözler, 11. Söz, s 182)

Dördüncü mana için Risaleden misal:

“... neferine karşı cemiyet ve komitecilik ruhuyla mütesanit bir *cemaat* gönderir..” (Sikke-i Tasdik-ı Gaybî, s. 51)

Risale-i Nur Cemaatinin Tarifi:

Risale-i Nur Cemaati, bir şahs-ı manevidir. (Mesnevi, s.134; Kastamonu Lahikası, 21-22, 180)

Hasbi ve gönül birliğine dayanır. (Mesnevi, 115; Emirdağ 1 s. 102; Tarihçe-i Hayat, s. 516; Şualar, s. 383)

Bütün Müslümanları içine alır; sadece iman hizmeti ve ahlak ıslahı ile ilgilenir. (Mektubat, s. 93; İlk Dönem Eserleri, s. 414; Tarihçe-i Hayat, s. 396)

Dolayısıyla dünyevi ve siyasi bir cemiyet değildir. (Şualar, s. 468; Tarihçe-i Hayat, s. 118)

Hulasa: Üstadın üye olduğu İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti için söylediği bütün maddeler (ki Üstad son tashihlerinde İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti tabirini İttihadı Muhammedi Cemaati diye değiştirmiştir.) Risale-i Nur Cemaati için de geçerlidir. Şöyle ki:

İslam âleminin tamamında İttihad-ı Muhammedîyi kurmak ve bütün Müslümanları birleştirmek hedef ve maksadımızdır. O hedefe doğru çalışacağız. İstanbul'daki resmî İttihad-ı Muhammedî ki bu küçük birlik o büyük birliğin bir damlasıdır; asıl İttihad-ı Muhammedînin mukaddimesidir. Herkes yaptığı işe, takip ettiği hedef ve maksadına mensup olabilir. Buna binaen biz de teberrük ve aklımızda canlandırmak için hedef ve maksadımız olan İttihad-ı Muhammedî ismini taşıyoruz. Asıl büyük İttihad-ı Muhammedînin tanımı ve planı şöyledir:

Esası ve temeli, âlemin her tarafına uzanmış olan nuranî bir zincire bağlıdır. Merkezi Mekke ve Medinedir. Birlik yönü, tek bir Allah'a imandır. Birliğe katılmanın söz ve yemini imandır. Tüzüğü, sünnet-i Ahmedîdir. Aldığı kararnamesi, şeriatın emir ve yasaklarıdır. Şubeleri ve yönetim merkezi, bütün medreseler, camiler ve tekyelerdir. Bu cemiyetin ebedi ve daimi yayın organı, bütün İslamî kitaplardır. Geçici olarak yayın organı, Allah adının yüceltilmesini kendine hedef yapan bütün gazetelerdir. Üyeleri, bütün müminlerdir. İlk saffi, gaziler ve şehitlerden oluşur. Bütün müminler kalu-beladan beri bu birliğin üyesidirler. İsimlerinin kayıt defterleri Levh-ı Mahfûzdur. Bu İttihad-ı Muhammedî cemiyetinin başkanı ve efendisi, Fahr-ı âlemdir. Bu zat (a.s.m.) her ferdin ve her cemiyetin de başkanıdır. O aynı zamanda bütün âlemin de efendisi ve reisidir.

Ben, İttihad-ı Muhammedî efradındanım, dediğim vakit kastım bu ittihatıdır. Ve bu İttihadı kendine hedef ve maksat yapan adamlardanım, demek istiyorum. Mesleğimiz muhabbettir ve muhabbeti yaymaktır. Biz düşmanlık yapanlara muhalifiz. Biz şimdilik resmi bir cemiyet kuruyoruz ki; diğer bütün İslamî cemiyetleri birleştirelim. Yoksa yeni başka bir cemiyet ve cemaat ortaya çıkaralım, diye değildir. Hâşâ ve kella! Ben ortalığa tefrika atacak adamlardan değilim. Bu konuda gelen itiraz ve kurntulu şüpheleri sonra cevaplayıp ilan edeceğim.

Bediüzzaman Said-i Kürdî

CEMİYET:1) Topluluk, bir yere toplanma.. 2) Heyet (dernek, örgüt).. 3) Cemaat.. 4) Meclis.. 5) Sözün kapsamlılığı (cemiyet-i kelam).. (Şemseddin Sami, Kamus-ı Türkî)

Birinci mana için Risaleden misal:

“*Cemiyet* ekseriyet içinde ekalliyetin ittifakıdır. (Tarihçe-i Hayat, s. 283)

İkinci mana için Risaleden misal:

“Gizli *cemiyet* kurmak ve dinî hissiyatı alet ederek devletin emniyetini bozabilecek hareketlerde bulunmak..” (Şualar, s. 697)

Üçüncü mana için Risaleden misal:

“Ve o yoldaki bahçe ise *cemiyet-i beşeriye* ve medeniyet-i insaniyedir.” (Sözler, 66)

Dördüncü mana için Risaleden misal:

“Üç *cemiyet-i ilmiyenin* ve ehl-i vukufun..” (Emirdağ Lahikası I s. 160)

Beşinci mana için Risaleden misal:

“ Üslub-ü Kur’anın o kadar acip bir *cemiyeti* var ki..” (Sözler, s. 534)

Risale-i Nurun yolu gizli bir cemiyet-i siyasiye değildir. Risale-i Nurun hareketi, iman ve ahlak hizmetini takip eden bir cemaatleşmedir. (Şualar, s. 468, 475, 519, 534; Tarihçe-i Hayat, s. 513)

HANNAN: Sözlük kök manası, ananın yavrusuna olan şefkati ve eğilimi demektir. Allah da kullarına şefkat edip yöneldiği için bu ismi almıştır. (Lisanül- Arab)

Ebul- Beka külliyyatında Hannan, şefkatlı ve merhametli manasında veya kendisinden yüz çevirene dahi şefkat ve merhamet eden manasında geçiyor. Kamus-ı Türkîde de aynı manada Rauf ve Rahim diye çevrilmiştir.

Risale-i Nurda ise şöyle geçiyor:

“Hayy-ı Kayyum ve Hannan-ı Mennan ve Rahim ve Rahman...” (Sözler, s 847)

“Rahman-ı Rahimin tanzimi ile ve lütfü ile güzelleştiriliyor ve Hannan-ı Mennanın tezyiniyle süsleniyor..” (Mektubat, s. 330)

MENNAN: İhsan ve inam eden demektir. Kelimenin kökü kesmek manasına gelir. Minnet, hesap ederek ve karşı tarafa bildirerek yapılan ihsan ve iyilik demektir. Ki kul minnet altında kalıp memnun olmadığında Allah, o nimet ve ihsanı keser. (Lisanül- Arab)

Kamus-ı Türkîde de minnet ve ihsan eden Cenab-ı Hakk şeklinde verilmiştir.

Risale-i Nurda ise, bu kelimenin bir türevi olan imtinan var. İmtinan ise, ince nimetleri irade ile bilerek vermek demektir. (Şualar, s. 158; Lemalar, s. 425)

Bakınız Hannan..

MENSUH: Hükmü kaldırılan ahkâm ve fetva demektir. (İlk Dönem Eserleri, s. 501 Muhakemat, s. 30; Tarihçe-i Hayat, s. 163; İşaratül- İ’caz, s. 134)

Neshin dinî tarifi ise Cem’ul-Cevami’de şöyle geçiyor:

Neshin hükmün kaldırılması mı, yoksa ilave bir açıklama mı olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. Seçilen görüşe göre şer’i hükmün ilave bir hitap (nass) ile kaldırılmasıdır. Demek akıl ile veya icma’ ile nesih olmaz. (.....)

Bütün Müslümanlara göre nesih vardır. Ebu Müslime göre ise nesih dedikleri şey tahsistir.